

Geit met hoog celgetal aanpakken

Tekst en foto's: Peter Vermoesen, geitendierenarts bij DAP Lintjeshof en adviseur in dienst van Capra

Dat een geit met klinische uierontsteking een geitenhouder geld kost, daar twijfelt niemand aan. In samenwerking met een aantal gemotiveerde melkgeitenhouders van onze dierenartsenpraktijk en de leden van melkverwerker Capra, dochteronderneming van het Franse Eurial, proberen wij dit probleem stapsgewijs aan te pakken.

Norm en normaal

Onderzoek heeft aangetoond dat een gezonde geit een celgetal lager dan 500.000 cellen per milliliter heeft. Eerstejaars dieren zonder infectie zitten gemiddeld onder 83.000. Tweedejaars en niet-geïnfecteerd onder 178.000. Het gemiddelde van niet-geïnfecteerde dieren zit in het Verenigd Koninkrijk op 428.000. In Frankrijk houden ze praktisch 750.000 als grenswaarde aan als ze dieren evalueren. Het gemiddelde bedrijf in Nederland zit tussen 1,1 miljoen en 1,9 miljoen, liet het onderzoek zien. Dit komt overeen met wat wij hebben gemerkt in onze praktijk. Het gemiddelde van een 40-tal bedrijven lag in 2014 jaarrond op 1,5 miljoen. De beste bedrijven zaten jaarrond tussen 500.000 en 1 miljoen. Op koppelniveau betekent een celgetal van 1.2 tot 1.5 miljoen dat ongeveer 50% van de dieren gezond is, 33% besmet is met een minor pathogene bacterie en 9% met een major pathogene bacterie. Onder de major pathogene bacteriën verstaan we hoofdzakelijk *Staphylococcus aureus*, die ook blauwuier veroorzaakt. Een geit die besmet is met *S. aureus* heeft meestal een celgetal hoger dan 2.000.000.

Hoeveel een geit met subklinische mastitis kost, wordt bijna altijd onderschat. Een 'hoog-celgetalgeit' zal altijd minder melk produceren, 5 tot 10 procent, en nog meer uitgesproken als beide uierhelften aangetast zijn. Deze geit zal versneld worden afgevoerd wanneer de uier te slecht is geworden en de melkproductie daalt of zelfs wegvalt. Daarnaast bestaat het risico dat deze geit ongemerkt andere geiten besmet heeft. Omdat het hoofdzakelijk om uiergebonden kiemen gaat, zal de overdracht van geit naar geit vooral tijdens het melken gebeuren. Dit in tegenstelling tot melkvee, waar de omgevingsgebonden kiemen ook een belangrijke rol spelen.

Weinig bewust

In eerste instantie zijn mijn collega's en ik de betrokken bedrijven gaan bezoeken om een idee te krijgen van de geiten, de stal, het management en het melkproces. De uren die we in de melkput hebben gestaan, waren zonder meer de meest waardevolle. Alleen zo kun je een duidelijk beeld krijgen van de toestand van de uiers en spenen, de werking van de melkmachine, de melktechniek van de melkers en de verdeling en evolutie in het koppel.

Na onze eerste bezoeken bleek toch dat er te weinig geitenhouders bewust bezig waren met de uiergezondheid van hun koppel. Het ontbreken van een drempelwaarde en korting zoals bij de melkveehouders, zal daar wel iets mee te maken hebben. Maar zeker ook het vaak ontbreken van individuele

melkcontrole en celgetalmeting. Zonder goede data is het moeilijk managen. De *California Mastitis Test* (CMT) is betrouwbaar, maar op koppelniveau te arbeidsintensief. De inspanningen rondom de uiergezondheid beperkten zich meestal tot het aanpakken van de niet te missen dieren met klinische mastitis.

Melkmachine en melktechniek

Een goed werkende melkmachine is van essentieel belang in het vermijden van kruisbesmetting. Een te hoog vacuüm, luchtzuigen, falende automatische afname, dichtzittende luchtgaatjes, verweerde vacuümslangetjes en versleten tepelvoeringen zijn allemaal de revue gepasseerd. Het kan er allemaal voor zorgen dat spenen beschadigd raken en/of melkresten van de ene naar de andere geit kunnen gaan. Een aantal melkmachines werkten dramatisch. Het kiemgetal was soms navenant. Naast de verplichte droge controle van de melkmachine, zou een jaarlijkse natte melkmeting geen overbodige luxe zijn. De melkmachine is immers het kloppend hart van het bedrijf.

Slechts 20 procent van de melkgeitenhouders verving de tepelvoeringen binnen de voor ons gangbare normen, namelijk 3.750 melklingen voor rubber, 7.500 voor siliconen. Over het algemeen was de melktechniek van de geitenhouders prima. Voorbehandeling was niet gebruikelijk en is niet altijd nodig, maar 24 procent deed wel aan sprayen of dippen. Zeker de eerste maanden na aflam-

meren kan dit het aantal nieuwe infecties afremmen. Een onderzoek in Frankrijk in 1996 toonde aan dat slechts 29 procent nieuwe infecties voorkomen als men nabehandelt tegenover 51 procent zonder nabehandeling.

Een derde van de geitenhouders droeg handschoentjes tijdens het melken. Ook dit zal de overdracht afremmen. De bacteriën die goed gedijen op de uierhuid, doen dit ook op onze handen.

Wat af te raden is, is het 'egoutteren' of te leeg melken van de uier. Een goed leeggemolken uierhelft bevat altijd nog een 50 cc melk.

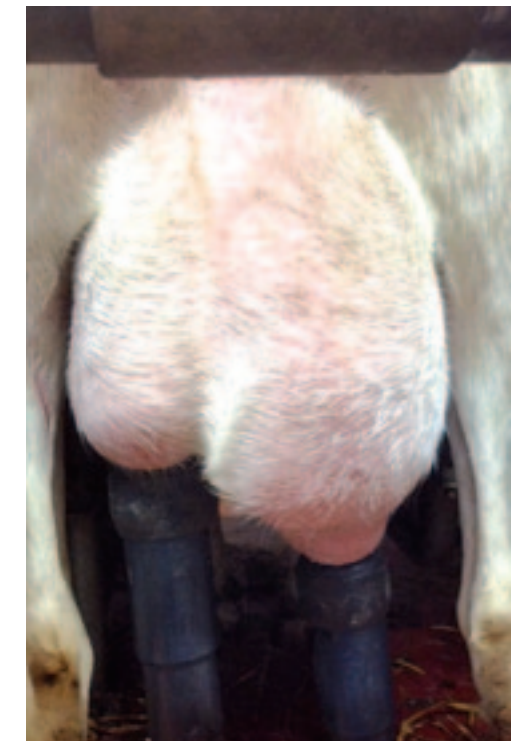
Toch antibiotica inzetten

Op 30 procent van de bedrijven werden de primipare (voor het eerst gelamde) dieren als eerste gemolken. Op deze manier is het risico op besmetting door de oudere dieren weggenomen. Arbeidstechnisch vergt dit wel een inspanning omdat de eerstejaars in het begin niet zomaar de melkstal in willen.

Een 'celgetalgroep' maken en die als laatste melken was een maatregel die slechts één bedrijf toepaste. Om dit goed te doen, moet je immers weten welke geiten het zijn. Zoals gezegd vergt dit een of andere manier van individuele celgetalmeting. En slechts 10 procent doet aan individuele melkcontrole. Bewust droogzetten van geiten, al dan niet met antibioticabehandeling, werd nagenoeg nergens gedaan. In Frankrijk is dat nochtans een van de maatregelen om de uiergezondheid te verbeteren. Net als bij melkkoeien trouwens. In twee uitgebreide Franse veld-

Het te lang blindmelken van een geit door falende automatische afname kan leiden tot gekneusde spenen.

Een geit met subklinische mastitis is soms te herkennen aan een asymmetrisch uier, maar meestal alleen maar aan de hand van een verhoogd celgetal.

een verhoogd celgetal al dan niet gepaard gaand met een afwijkend uier (asymmetrisch, harde delen), was nergens een strategie. De algemene weerstand, de voeding en gezondheidsstatus hebben ook veel invloed

Antibiotica in de droogstand. Ja of nee?

proeven leverde behandeling van besmette dieren in de droogstand 30 tot 50 procent extra genezing op, tegenover droogzetten zonder behandeling. Ook het aantal nieuwe infecties nam dan af.

In het post-antibioticumtijdperk klinkt dit ongepast, maar ik denk dat dit een belangrijke stap wordt in het onder controle krijgen van het bedrijfscelgetal. Het biedt immers een unieke kans om een deel van je geitenkoppel weer gezond aan een lactatie te laten beginnen. Het tijdens de lactatie behandelen van celgetaldieren is gezien de aard van de kiemen teleurstellend en af te raden.

Het ruimen van geiten, enkel op basis van

op de uiergezondheid. Onder andere bij acute pensacidose zie je het celgetal drastisch stijgen.

Vooruitgang

Na een aantal bezoeken werd de eerste voorzichtige vooruitgang merkbaar. Een paar bedrijven kon dit ook meteen vertalen in een daling van het celgetal. Wat het best opgepikt werd, was het nat laten doormeten en het optimaliseren van de melkmachine, het eerder vervangen van de tepelvoeringen en het als eerste melken van de primipare dieren. ✓

Om over na te denken

- Als je het bedrijfscelgetal snel wilt laten zakken en de besmetting nog meer wilt afremmen, moet je helaas de dieren met het hoogste celgetal, de 10 procent multimiljonairs, opruimen.
- Een droogstand is nog stof tot discussie bij de Nederlandse geitenhouders, maar de eerste voorzichtige veldproeven zijn veelbelovend. Begin hier echter niet aan zonder overleg met je dierenarts en voeradviseur.
- Naar de toekomst toe zal veel afhangen van automatisering en vereenvoudiging van de arbeid. De koppelgrootte en de schaalvergroting betekenen dat elke maatregel op dit moment meteen arbeidsintensief is.
- Betrouwbaar automatisch sprayen en een gemakkelijke, goedkope manier om het celgetal en de geleidbaarheid te meten, kunnen hopelijk in de toekomst ingezet worden.
- Ik ben er vast van overtuigd dat slim investeren in een betere uiergezondheid zich op termijn dubbel en dik terugverdient.